

mentis edisserunt? Cum autem, inquit, finis adven-
nerit, impii non intelligunt, et qui docti fuerint
disciplina Dei, intelligere poterunt. In perversam
enim animam non introibit sapientia: nec potest se
infundere corpori, quod peccatis subditum est.

(Vers. 11.) Et a tempore quo [Vulg. cum] ablatum
fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in
desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Hos mille
ducentos nonaginta dies Porphyrius in tempore
Antiochi, et in desolatione templi dicit completos,
quam et Iosephus et Machabæorum (ut diximus) li-
ber, tribus tantum annis fuisse commemorant.
Ex quo perspicuum est tres istos, et semis, an-
nos de Antichristi dici temporibus, qui tribus et se-
mis annis, hoc est mille ducentis nonaginta diebus,
sanctos persecutus est, et postea corrutus in
monte inelyto et sancto. A tempore igitur ἐν δὲ ἐξ-
ουσίας, quod nos interpretati sumus iuge sacrificium,
quando Antichristus orbem [A. urbem] obtinens,
Dei cultum (a) interdixit, usque ad interfectionem
ejus, tres et semis anni id est, mille ducenti et no-
naginta complebuntur.

730 (Vers. 12.) Beatus qui exspectat, et pervenit
usque ad dies mille trecentos triginta quinque. Beatus,
inquit, qui, interfecto Antichristo, dies supra num-
rum profinitum quadraginta quinque præstatur:
quibus est Dominus atque Salvator in sua ma-
jestate venturus. Quare autem post interfectionem
Antichristi, quadraginta quinque dierum silentium
sit, divine scientiæ est: nisi forte dicamus: Dila-
tatione regni sanctorum, patientiæ comprobatio est. Por-
phyrius hunc locum ita edisserit, ut quadraginta
quinque dies qui super mille ducentos nonaginta
sunt, victoria contra duces Antiochi tempus signifi-
cant: quando Judas Machabæus fortiter dimicavit,
et mundavit templum, idolumque contrivit, et
victimam obtulit in templo Dei. Quod recte diceret
si Machabæorum liber, tribus et semis annis tem-
plum scriberet fuisse pollutum, et non tribus
(I Mach. iv).

(Vers. 13.) Tu autem, (b) Daniel, vade ad præfinitum,
et requiesce [Vulg. requiesces] et stabis in sorte
tua in finem dierum. Pro quo Theodotio ita interpre-
tatur est: Tu autem vade et requiesce, et resurges in
ordine tuo in consummatione dierum. Quo verbo os-
tenditur omnem prophetiam vicinam esse resur-
rectioni (A. resurrectionis) omnium mortuorum:
D

(a) Duo Mss., Dei cultui interdixerit, usque ad inter-
fectionem ejus.

(b) Nomen Daniel, quod in sacro Textu non sit, Victorius
expungit.

(c) Subsequens postrema periodus, subnexusque
capitis xii et sacro textu versiculus, in Palat. mss non habetur; in Vatic. autem eorum loco isthæc ha-
batur epigraphæ ex minio: Incipit historia Susannæ
secundum beatum Hieronymum.

(d) Neque isthæc verba, quæ locis suis subnotabis,
norunt mss. nostri. Porro nec Hieronymus totidem
videtur Origenem verbis latine expressisse.

(e) Pro hoc versiculo, quem mss. nostri substitunt,
alius proponebatur: Erat autem Joacim dives valde,
et erat ei pomarium vicinum domui suæ; qui nihil ad
subnexam expositionem pertinet. Cæterum eadem

A quando et propheta surrecturus est. Et frustra Por-
phyrius, quæ in typo Antiochi de Antichristo dicta
sunt, vult omnia referre ad Antiochum. Cujus calum-
nie (ut diximus) plenius responderunt Eusebius
Cæsariensis, et Apollinaris Laodicænsis, et ex par-
te disertissimus vir martyr Methodius, quæ si se-
re voluerit, in ipsorum libris poterit invenire. (C) Hinc
usque Danielelem in Hebræo volumine legitimus: cæ-
tera quæ sequuntur usque in finem libri, de Theo-
dotio editione translata sunt.

(Cap. XIII.— Vers. 1, 2.) Et erat vir habitans in
Babylone, et nomen ejus Joacim, et accepit uxorem
nomine Susannam filiam Helcie, pulchram nimis, et
timentem Dominum (Vulg. Deum). Expositis, ut po-
tuit (A. potimus), quæ in Danielis libro juxta He-
braicum continentur, ponam brevier quid Origenes
in decimo Stromatum suorum libro de Susanna
et 731 Belis fabulis dixerit. Cujus hæc verba sunt,
(d) quæ locis suis subnotabis.

(Vers. 3.) Et parentes ejus justi (Vulg. cum essent
justi erudierunt) edocuerunt filium suam juxta legem
Moysi. Hoc utendum est testimonio ad exhortatio-
nem parentum, ut doceant juxta legem Dei, sermo-
nemque divinum non solum filios, sed et filias suas.

(Vers. 4.) Et (e) constituti sunt duos annos de populo
(Vulg. læcet de populo) judices in anno illo. Reper-
bat Hebræus istos esse Ahab et Sedeciam (A. Al-
chiam et Sedechiam), de quibus scribit Jeremias:
Faciat te Dominus sicut Ahab et Sedeciam, quos fra-
xit rex Babylonis in igne, propter iniquitatem quam
fecerant in Israel, et adulterarant (A. adulterabant)
uoces civium suorum (Jerem. xxxi).

(Vers. 5.) De quibus locutus est Dominus: quia
egressa est iniquitas de Babylone a senibus judicibus
qui videbatur regere populum. Isti frequentabant do-
nam Joacim, etc. Polchre de presbyteris peccatori-
bus non ait: Qui regerant populum: sed, qui vide-
bantur regere. Qui enim bene præstant populo, re-
gunt populum: qui autem tantum nomen habent
judicum, et injuste præstant populo, regere viden-
tur populum, magis quam regant.

(Vers. 8.) Et exarserunt in concupiscentiam (f) ejus,
et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos
suos, ut non viderent cælum, neque meminissent judi-
cium justorum. Quod Græci vocant πῆθος, nos pertur-
bationem magis quam passionem rectius interpreta-
mur. Hæc igitur perturbatio, et cupidio libidinis ti-
D

Origenis sunt pene verba in epistola ad Africanum de
Susannæ historia num. 7: Μὴνυμα μὲν τοῖς γερλοῦ
μὰθεϊ Ἐβραίου, καὶ ἰερμαίοντι παρ' αὐτοῖς σοφοῦ
ὄντι. ἡ συμμίξας περὶ πλείωνων ἀπ' οὗ ὡς μὴ ἀπε-
τοιμήνης τῆς περὶ Σουσάννης ιστορίας, ἐμάνθανον καὶ
τὰ τῶν προειρηθέντων ὀνόματα, ὡς παρὰ τῷ Ἱερεμῆϊ
καί μενα τοῦτον ἔγοντα τὸν τρόπον ποιήσασκε ἡρώσας, etc.
Memini certe me cum studioso Hebræo, vocatice apud
illos viri sapientis filio... collatum ab ipso per-
inde ac si Susannæ historia vera sit, didicisse etiam
sententiam nominata pro ut exstant in Jeremia, et hoc mo-
do se habent: Te faciat Dominus ut Sedeciam et ut
Achab, quos, etc. (f) Hic denotat ut et sæpe alibi propositam Scripturæ
textum ex mss. fide ad subnexam expositionem
suppletus.

tillavil immo percussit corda seniorum. Sed ut in
A ante jam dictum est quod factio mane inambularet
Susanna. Nec incongruum est ad placandos eos 732
qui omnium quæ gerimus de Scripturis sanctis quæ-
runt exempla, hunc inambulandi locum assumere:
quod recte quis ad vegetandum corpusculum deam-
bulet. Quem locum, inquit, de Septuaginta editione
nunc posui: quo dicto Origenes ostendit cætera se
non juxta Septuaginta interpretes disseveruisse.

(Vers. 19.) Ingenitque Susanna et ait: Angustia
mihī sunt undique. Qui ad summitatem perfectæ vir-
tutis venerit, nunquam dicit sibi imminere discrim-
en, si adullerorum manus non effugerit, dicen-
tium: Assentire nobis, et commiscere nobiscum. Alio-
quin, et si nolueris, dicemus testimonium contra te,
quod fuerit tecum juvenis, et hac de causa dimiseris
puellas a te. Humane quippe fragilitatis est, mortem
timere, quæ inferitur pro justitia: nisi forte angus-
tiam interpretabimur, non imminens mortis, sed
opprobrii et ignominie, quæ perfundenda erat illis
accusantibus atque dicentibus: Qui cum illa juve-
ni, et idcirco dimisit puellas.

(Vers. 22.) Si enim hoc egero, mors mihī est: si
autem, non, etc. Peccatum mortem vocat. Sicut ergo
ei qui facit adulterium, mors est adulterium: sic
C omne peccatum quod ducit ad mortem, mors appella-
ndum est. Et toties mori credimur, quoties pecca-
mus ad mortem. Unde e contrario toties resurgi-
mus et vivificamur, quoties vite digna opera faci-
mus.

(Vers. 25.) Sed melius mihī est absque opere inci-
dere in manus vestras, quam peccare in conspectu
Domini. In Græco non habet, ἀπιστώτερον, id est,
melius, sed ἀπειρόν, quod bonum interpretari possu-
mus. Unde eleganter non dixit: Melius mihī est
incidere in manus inimicorum presbyterorum, quam pec-
care in conspectu Domini: ne videretur comparatione
peccati, quod non erat bonum, hoc appellare mel-
lius. Sed bonum est, inquit, mihī non facere ma-
lum, et incidere in manus vestras, ne peccem in con-
spectu Domini. 733 Non ergo per comparationem le-
gendum est: Melius mihī est incidere in manus ves-
D

(a) Rectius multo colligit in laudata ad Africanum
epistola num. 6 et 7, ubi ita propositæ objectioni
respondet, ut quamquam in Hebræo qui intercederet
textu illa etymologia duarum arborum scissionis et
sectionis exhiberi nequeat, nihil tamen dubitari velti,
qui esse poterit, cum id genus alii in Scripturis
occurrant verborum lusus. Et vero libet quædam
ejus responsi saltem ex Latina interpretatione de-
scribere. « Videamus, inquit, qui in oratione ipsa
criminalis. Et primum incipiamus ab eo quod deter-
rare quæst, non admitteret historia, nempe ab ea
quam ἀπὸ τοῦ πῆθος πῆσις, et ἀπὸ τοῦ σῆθους σῆσις
habet, derivatione, de qua tu pronuntiasti, ac si com-
pertum haberes, quæ magna Græce quidem hæc con-
sonare contingat, Hebræa autem distent penitus.
Ego vero etiamnum dubito. Nam et ego de hoc loco
sollicitus, cum et ipse dubius hærerem, non paucos
Hebræos consului, sciscitans quomodo apud ipsos
nominetur πῆθος, et quomodo dicant πῆσις, item
qua voce reddant σῆθους, arborem, et quomodo dicant
σῆσις, etc. Illi autem dicebant ignorare se Græcæ
voces πῆθος et σῆθους, et ipsas sibi possebant
ostendi arbores, ut scirent quænam eis tribuantur vo-
ces. Ego vero non dubitavi (amica enim veritas) ipsa
ligna in eorum conspectum adducere. Alius autem
dicebat quæ nusquam nominata sunt in Scripturis

A tras, quam peccare in conspectu Domini: sed abso-
lute: Bonum mihī est non facere malum et incidere
in manus vestras, ne peccem in conspectu Domini,
(Vers. 24.) Et exclamavit voce magna Susanna, etc.
Magnæ vox erat, non aris percussione, et clamore
fauca, sed pudicitie magnitudine, per quam cla-
mabat ad Dominum. Unde et sancta Scriptura in ex-
clamatione seniorum non apposuit magnam vocem.
Sequitur enim: Clamaverunt et senes adversum eam.

(Vers. 42.) Exclamavit autem Susanna voce magna,
etc. Cordis affectus, et mentis pura confessio, et ho-
num conscientia, vocem ejus fecerant clariorem.
Unde magna erat exclamatio ejus Deo, quæ ab ho-
minibus non audiebatur.

(Vers. 44.) Cumque duceretur ad mortem, suscita-
vit Dominus Spiritum sanctum pueri junioris. Quo
sermone ostenditur, non intrasse in Danielelem Spi-
ritum sanctum: sed eum qui erat in illo, et quiesce-
bat propter etatis infirmitatem, nec sua poterat
opera demonstrare, data occasione pro sancta fe-
mina a Domino suscitatum.

(Vers. 46.) Et exclamavit voce magna: Mundus
ego sum a sanguine hujus, etc. Suscitato in se Spiritu
sancto, et quæ puer deberet dicere suggerente, vox
ejus magna erat. Et notandum dicere in Scripturis
sanctis, peccatoris vox magna vocatur [A. dicatur].

734 (Vers. 58, 59.) Dic sub qua arbore videtur
eos loquentes sibi. Quia ait schmo, dixitque ei Dani-
el: Recte mentitus es in caput tuum; ecce enim An-
gelus Dei cæcavit sententiam ab eo scindit te medium.
Et post modicum alter senior ait, sub primo, dixitque ad
eum Daniel: Recte mentitus es tu in caput tuum. Ma-
net autem Angelus Dei gladium habens ut secet me-
dium. Quia Hebræi reproban historiam Susannæ,
dicentes eam in Danielis volumine non haberi, debe-
mus diligenter inquirere nomina, σῆθους καὶ πῆθος,
quæ Latini dicunt et lentissimum interpretantur, si
sint apud Hebræos, et quam habeant etymologiam,
ut a σῆθους, scissio, et a πῆθος, sectio, sivo serratio
dicatur lingua eorum. Quod si non fuerit inventum,
necessitate cogentur et nos eorum acquiescere sente-
ntiæ, qui Græci tantum sermonis hanc volent esse
περὶ σῆθους, quæ Græcam habeat tantum etymolo-
giam, et Hebræicam non habeat. Quod si quis osten-
derit (a) durium istarum arborum scissionis et
sectionis in Hebræo stare etymologiam: tunc pot-
erimus etiam hanc Scripturam recipere.

(Vers. 60.) Exclamavit autem omnis synagoga
(Vulg. cætus) voce magna, et benedixerunt Deum qui

salvat sperantes in se, etc. Si interfecit eos omnis synagoga, videtur illa opinio refutari (a) de qua supra diximus, secundum Jeremiam (*Jerem. xxix.*), quod ipsi essent presbyteri Ahab et Sedecias: nisi forte hoc, quod scriptum est: *interfecerunt eos, si interpretamur pro eo, quod est, regi Babylonis occidendos tradiderunt. 735* Sicut et nos dicimus, quod Judaei interfecerunt Salvatorem: non quousque peruserint, sed quo tradiderint occidendum, et succlamantes dixerint: *Crucifige, crucifige eum* (*Joan. xix. 15.*).

(Vers. 63.) *Hecias autem et uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, etc.* Digne [*Al. Digni*] quasi sancti laudant Deum: non quia liberata est de manu presbyterum Susanna, hoc enim non satis

se non posse affirmare quemadmodum dicantur Hebraice: in promptu autem esso, ut qui dicitur, Syriacae uatur voce loco Hebraice. Item dicebat etiam a sapientissimis dictiones nonnullas aliando queri. Si ergo inquit, adicubi potes ostendere nominatam in aliqua Scriptura *Primum*, vel *Schinum*, ibi certe inveniatur quod querimus, et ea quae inde oritur, nomen derivatio. Si vero nullibi nominata sunt, id quoque nos latet. Hec igitur cum ab Hebraeis quibuscumque consuetudinem habui, historiam non agnoscentibus dicta sint, religio mihi est pronuntiare utrum apud Hebraeos similis nominum derivatio servetur necne. Tu vero cur non esse affirmaris, fortasse nosti.

(a) Hanc ex Hebraeorum sensu difficultatem urget impedit magis Hieronymus in Commentariis in Jeremiam cap. xxxix. ad illud Prophetae, *Factus te Dominus sicut Sedeciam, et sicut Ahab* etc. « Aiant, inquit, Hebraei hos esse presbyteros, qui fecerint

laudabile est, nec magni discriminis, si non esset liberata, sed quia non est inventa in ea res turpis.

(CAP. XIX. — Vers. 1.) *Statimque cum aperuisset ostia, aspiciens 736 rex super mensam* (Vulg. *ortum intuitus rex mensam*), exclamavit voce magna: *Magnus es, Bel, et non est apud te ullus dolus.* Hoc quod Scriptura nunc dicit: *Exclamavit voce magna*, quia de idololatra et ignorante Deum, dicitur, videtur observationem nostram subvertere, quae dudum asseruimus vocem magnam in sanctis tantum reperiri. Quod solvet facile qui hanc historiam in libro Danielis apud Hebraeos dixerit non haberi. Si quis autem potuerit eam approbare esse (b) de canone, tunc quaerendum est quid ei responderi debeamus.

stultitiam in Israel, et moechati sunt uxores civium suorum, quorum uni loquitur Daniel: *Inevitate dierum malorum*: Et alteri: *Semen Chanaan, et non Juda, spesceps decepit te, et conspuiscentia subvertit cor tuum*... Sed illud quod in presentiarum dicitur: *quos frixit rex Babylonis in igne*, videtur historiae contraire. Ille enim assirit eos ad sententiam Danielis a populo esse lapidatos: hic vero scriptum est, quod frixerit eos rex Babylonis in igne. Unde et a plerisque ac pene omnibus Hebraeis, ipsa quasi fabula non recipitur, nec legitur in synagogis eorum. Qui enim, inquit, fieri poterat, ut captivi lapidandi principes et prophetas suos haberent potestatem? Et magis hoc esse verum affirmant, quod scribit Jeremias, convictos quidem esse presbyteros a Daniele, sed latam in eos sententiam a rege Babylonis, qui in captivos, ut victor et dominus, habebat imperium.

(b) Recole Epist. ad Africaan. num. 4 et 5.

S. EUSEBII HIERONYMI

STRIDONENSIS PRESBYTERI

TRANSLATIO HOMILIARUM ORIGENIS IN JEREMIAM ET EZECHIELEM, AD VINCENTIUM PRESBYTERIUM.

PROLOGUS.

741-742. Magnum est quidem, amice, quod postulas, ut Origenem faciam Latinum, et hominem juxta Didymi videntis sententiam, alterum post Apostolum [*Al. apostolo*], Ecclesiarum magistrum etiam

(a) Hic idem ille Vincentius est, cui et interpretationem Eusebiani Chronici Pater inscripsit, et quem laudat epist. 61, ad Vigilantium, num. 3.

Romanis auribus donem. Sed oculorum, ut ipse nosti, dolore cruciatus, quem nimia impatiens lectione contraxi, et notariorum penuria, quia tenuitas hoo quoque subsidium abstulit, quod recte cupis, tam

ardenter ut cupis, implere non valeo. Itaque postquatuordecim homilias in Jeremiam, quas jam pridem confuso ordine interpretatus sum, et has quatuordecim in Ezechielem per intervalla dictavi, id magno opere curans, ut idioma supradicti viri a simplicitate sermonis, quae sola Ecclesiae prodest, etiam translatio conservaret, omni rhetoricae artis splendore contempto: res quippe volumus, non verba laudare: et illud breviter admonens, ut scias Origenis opuscula in omnem Scripturam esse triplicia. Primum ejus opus Excerpta, quae Graece *σύντομα* nuncupantur in quibus ea quae sibi videbantur obscura, atque habere aliquid difficultatis, summam breviterque per-

Ar strinxit. Secundum homileticum genus, de quo et praesens interpretatio ejus est. Tertium quod ipse inscripsit *Τόμος* nos volumina possumus nuncupare in quo opere tota ingenii sui velia spirantibus ventis dedit, et recedens a terra in medium pelagus aufugit. Scio te cupere, ut omne genus transferam dictionis: praemisi causam, cur facere non possim. Hoc tamen spondeo, quia si, orante te, Jesus reddiderit sanitatem, non dicam cuncta, quia hoc dixisse temerarium est, sed permulta sum translaturus, ea lege qua tibi saepe constitui, ut ego vocem praebam, tu notarium.

INCIPIUNT HOMILIAE XIV IN JEREMIAM.

HOMILIA PRIMA.

Verbum Dei quod factum est ad Jeremiam filium Chelchiz, etc. (*Jerem. i. 1.*).

743 Deus ad beneficiendum promptus est: ad puniendos autem eos qui poena digni sunt, dissimulat. Cum possit quippe tacens sine contestatione venturi punire eos quos semel digno supplicio judicavi, numquam hoc facit: sed etiam si condemnaverit, (a) dicit quod sibi semper dicere propositam est, ut liberentur a condemnatione per poenitentiam qui condemnati fuerant per delictum. Horum exempla cum de Scripturis multa possimus accipere, sufficient ad praesens incidentia, ut veniamus ad eorum quae lecta sunt, contemplationem. Ninivite peccatores condemnati erant a Deo: *Adhuc enim (b) tres dies, et futurum ut Ninive subvertatur* (*Jon. iii. 4.*). Noluit Deus cum silentio punire damnatos: sed dans eis locum poenitentiae et conversionis, misit ad gentes Hebraeorum prophetam, ut dicente illo: *Adhuc tres dies, et Ninive subvertetur*, qui condemnati fuerant, non perirent; sed agentes poenitentiam, impetrarent misericordiam Dei, qui in Sodomis et Gomorrhis jam erant exilio destinati, 744 ut manifestum est ex sermonibus Dei, quos locutus est ad Abraham: attamen quod erat sum, fecerunt angeli, volentes eos salvare qui se indignos salute judicaverunt hanc dicentes ad Loth: *Est tibi hic aliquis gener, aut filii, aut filiae* (*Gen. xix. 12*)? Neque enim ignorabant non esse eos secuturos Loth, sed ostenderunt suam patris, et ejus qui eos miserat, benignitatem in homines et amorem. Horum quiddam simile invenimus D

B et in Jeremia scriptum esse: est enim annotatum tempus prophetiae ejus quando coepit prophetae, et quousque. Ergo qui Scripturas legit, si lectioni diligenter (c) intendat, et requirat eorum quae scripta sunt voluntatem, dicere potest (d) ex historiae super scriptione, quo tempore Jeremias exorsus sit, et quod consummaverit prophetiam. Quid igitur ad me tempus historiae? Legens didici, quia coepit prophetae in diebus Josiae filii Amos regis Juda, usque ad annum tertium decimum regni ejus; deinde prophetae Jervit in diebus Joachim, filii Josiae, regis Juda, usque ad consummationem 745 undecimi anni Sedeciae, filii Josiae regis Juda. Et legens didici quia per tres reges prophetia ejus contempta sit, usque ad captivitatem Jerusalem in quinto mense. Quid ergo docerunt per haec, si lectionis intenti? Condemnaverat Deus Jerusalem propter peccata quae fecerat, et haec erat extrema sententia, ut captivitas (e) relinquere. Verum tamen cum hominum sit amator, nec quemquam velit perire, antequam depopulationis tempus instaret, misit et hunc prophetam, ut per sermones ejus ad poenitentiam (f) converteretur: misit eundem et sub secundo rege post primum, misit quoque sub tertio. Quid plura? jam captivitas iminebat, et adhuc adhortabatur Deus tribuens (ut ita dicam) et ante unam diem locum poenitentiae: unde scriptum est, usque ad captivitatem Jerusalem, et usque ad quintum mensem prophetas Jeremiam. Jam hostium vincula restrinxerant manus, et nihilominus haec quoddammodo dicebat Deus: *Ecce captivi facti estis: agite. licet sero, poenitentiam:*

(a) Veti jubet Huetius, praedicti ei, quod sibi propositum est, cum in Graeco sit, *προλέγει αὐτῷ τὸ πρόκειμενον*.

(b) Ita LXX et Arabs; at Hebraeus, et Jonathan, et Syrus et Valgata habent *quadraginta*, quae secutus est Hieronymus in suis ad Jonam commentariis. Huetius.

(c) In Graeco sub negandi forma est *ἐὰν μὴ προσέχη τῇ ἀναγκῶναι κατὰ ἔξαρτην τὸ βούλημα*: quam negati-

vam particulam non agnoscit Hieronymus, et sic legit: *ἐὰν προσέχη τῇ ἀναγκῶναι καὶ ἔξαρτην*, optime; sic enim in fine periculae hujus: *ἐὰν πείσθωμεν τῇ ἀναγκῶναι*. Legendum quoque in Hieronymo: *dicere potest*, non *dicere*. Huetius.

(d) Ms. Reg. apud Huetium, *historia super scripta est*, quo.

(e) Ms. Regii penes Huetium, *relinquerentur*.

(f) Uvms ms. R. penes eundem, *converterentur*.